

Tvilen lever v

SLITER: 16 år etter Tysklands gjenforening har Berlin mistet 140.000 jobber, og hver sjettede husstand er avhengig av trygd. Men går de sosiale skillelinjene parallelt med restene etter muren som delte byen?

Av Fredrik Giertsen, Berlin

Den er blitt føyd pent sammen i sømmen, Berlin: Etter at Berlinmuren falt i 1989 har mange sjarmende og spennende nye sentrumsstrøk dukket opp i den tyske hovedstaden.

Likevel lever flere prototyper på det kapitalistiske Vest-Berlin og det kommunistiske Øst-Berlin videre. De gamle «Ossis» og «Wessis» – øst- og vesttyskere – har fått mange nye møteplasser, men det er ikke ofte at de blir benyttet av folk fra begge deler av byen.

Overoptimistiske kalkyler for tilslag av kapital og arbeidskraft til den nye hovedstaden har gjort at noen deler av byen er pusset helt opp – enkelte sågar påkøstet i glass og betong – mens det bare et kvartal unna fremdeles kan stå ruiner av utbombede bygninger fra annen verdenskrig, gjerne bebodd eller benyttet av kunstnere.

Norsk gjennomslag

For mens kapitalinvesteringer vanligvis blir sett på som

positiv for byutvikling, har det ofte vært avantgarde-kunstnere som har vært urbane katalysatorer i Berlin.

Norske Lars Ramberg er en av de unge kunstnerne som har fått størst gjennomslag for sine ideer i byen: Han fikk plassert ordet «Zweifel» – tvil – med store bokstaver øverst på Palast der Republikk, den inntil nylig asbest-befengte bygningen som var maktsenter for DDRs kommunistparti. Da han i mai i fjor ble tvunget til å ta ned installasjonen, fordi sponsoren trakk seg, hadde de syv bokstavene lyst opp i bydelen Mitte i Berlin i fire og en halv måned.

– Andre monumenter stenger gjerne historien, de avslutter en periode, legger lokk på fortiden. Mitt Zweifel-prosjekt kan imidlertid aldri bli slik, og det ligger jo også i ordets natur, sier Ramberg.

Nå har Bundestag'en vedtatt å rive bygningen fordi det er så mange som mener den er stygg. Myndighetene har til og med tatt av marmorbeslagene rundt de spesielle bronsefargede vinduene slik at den skal se enda verre ut – de ble rett og slett kastet, forteller kunstneren.

– Jeg mener de som underkjenner bygningen, er påvirket av det faktum at palasset er et framstående eksempel på ufasjonabel østtysk arkitektur.

FAKTA

Delte byer:

■ I en serie artikler ser Klassekampen nærmere på byer som er delt av politiske konflikter.

■ I dag: Berlin, hovedstaden i den tyske forbundsstaten. Fra 1961 til 1989 var byen delt av Berlinmuren: Øst-Berlin var styrt av det kommunistiske Øst-Tyskland, mens Vest-Berlin var en del av Vest-Tyskland.

■ Etter at Tyskland ble samlet har landet brukt store summer på å utjevne forskjellene mellom øst og vest i byen, som sliter med høy arbeidsløshet.

■ Forrige mandag: **Mostar** i Bosnia. Neste mandag: **Belfast** i Nord-Irland.

På ruinene av Palast der Republik vil myndighetene oppføre en kopi av det gamle renessanseslottet til Hohenzollerne fra 1540, som ble delvis ødelagt av de alliertes lite selektive bombing. Restene ble revet av kommunistregimet.

Ropte på «Gorbi»

Hvilket av de to byggene som burde få stå i Mitte, er et spørsmål om hvilken del av den delte byens historie man skal legge vekt på. Palast der Republik ligger nærmere i tid enn Hohenzollerne og renessansen, og det var akkurat her «die Wende» – omveltningen – satte i gang i 1989, påpeker Ramberg:

Da samlet en folkemengde seg utenfor og ropte på den sovjetiske statslederen Mikhail «Gorbi» Gorbatsjov, mens man innefor feiret 40-årsdagen til DDR. Våren etter var alle verdens øyne rettet mot bygningen, da DDR for første og siste gang avholdt frie valg.

– Dessuten var dette palasset under DDR-tiden ikke bare maktsentrum, det var også et slags Folkets Hus der folk kunne spille bowling, gå på bar eller til og med gifte seg, sier kunstneren.

41 år gamle Ramberg har holdt til i Berlin siden 1998. I dag bor han rett ved Karl-Marx-allee i Friedrichshein, som har en lignende historie å fortelle:

– DDR-regimet la mye stolthet i denne gaten; den ble oppført i 1953, da denne delen av Berlin fremdeles var en grushaug etter de alliertes bombing. Om området er vakker eller ikke, beror mye på øyet som ser.

Området har også blitt foreslått revet, men rivingen ble ikke gjennomført, rett og slett fordi det bodde så mange mennesker her. Mange har bodd her siden leilighetene ble oppført.

Et sponset fristed

Vest-Berlin har også vært kunstneres og rockernes fristed, blant annet fordi unge

UTEN KJERNE: Til tross for mulighetene i bydelen Mitte rundt Brandenburger

menn som dro hit under den kalde krigen, slapp militærtjeneste. Dermed ble vestdelen et magnet for folk med alternativ livsstil; den ble husokkupantenes, punkernes og schäferens by.

Både David Bowie, Iggy Pop og Nick Cave kom hit på grunn av det spesielle og spennende kunstnerlivet, som inkluderte en ukomplisert tilgang på narkotika og en klaustrofobi som kanskje virket forlokkende.

Under luftbroen i 1948–49 ble Berlin holdt i live av en samlet vestlig verden, og det kunstige åndedrettet ble opprettholdt gjennom den kalde krigen. Halvdelen av budsjettet i Vest-Berlin ble subsidiert av Vest-Tyskland i de snau tre tiårene Muren besto. De som arbeidet i Vest-Berlin fikk også et automatisk på-

slag på lønnen på 8 prosent, det såkalte «Zitterzulage» – skjelve-tillegget – forteller Lena Schulz zur Wiesch.

Hun arbeider med et prosjekt om delte byer ved Institutt for sosialvitenskap ved Humboldt-universitetet, like ved Øst-Berlins gamle hovedgate Unter den Linden.

– De som valgte å bo i Vest-Berlin, kunne nyte av billig husleie, transport og telefon, og de som etablerte industri fikk ikke bare direkte økonomisk støtte fra den vesttyske staten, men også tilgang på billig arbeidskraft gjennom en økende mengde tyrkiske gjestearbeidere.

Bare den farmasøytiske bedriften Schering AG valgte imidlertid å forbli i Berlin gjennom hele den kalde krigen, mens tyrkerne ble: En av syv innbyggere i dagens Ber-

FAKTA

Berlinmurens fall

9. november 1989 ble alle grenser mellom Øst- og Vest-Tyskland åpnet og tusener feiret i Berlin da den 28 år gamle muren ble revet.

1989

■ **Vendepunktet:** Den østtyske lederen Erich Honecker møter Sovjets reformvennlige president, Mikhail Gorbatsjov

■ **September:** Bølger av ulovlige innvandrere til Vest-Tyskland via Tsjekkoslovakia, Ungarn og Polen

■ **6–7. okt:** Øst-Tyskland feirer sitt 40-årsjubileum. Demonstrasjoner mot regjeringen i Øst-Berlin, Dresden og Leipzig

■ **18. okt:** Honecker avsettes

■ **4. nov:** 500 000 i protestmarsj i Øst-Berlin

■ **Torsdag 8. nov:** Den øverste ledelsen i kommunistpartiet, politbyrået, går av

■ **Fredag 9. nov:** Alle grenser mot Vest-Tyskland åpnes. Tusenvis feirer da Berlinmuren faller

■ **Lordag 10. nov:** To millioner østtyskere drar over til Vest-Berlin i løpet av helgen

Videre i Berlin

ør Tor, mangler Berlin et ordentlig sentrum, og løftene om forening og økonomisk utvikling har i liten grad blitt innfridd.

FOTO: AFP/SCANPIX

lin er av tyrkisk avstamning – nesten en halv million mennesker.

Overdreven optimisme

Da Muren falt, hadde et samlet Berlin noe over tre millioner innbyggere, forteller Lena:

– Da byen ble erklært som ny hovedstad, og statsadministrasjon ble flyttet fra Bonn, beregnet myndighetene at innbyggertallet ville stige til rundt 5 millioner mot år 2010, og det ble bygget hauger av nye forretningsbygg – sju millioner kvadratmeter kontor-plass fra 1990 til 1998.

Men veksten i innbyggertall ble ikke som forventet. Innbyggertallet er i dag det samme, og mange nye kontorbygg står tomme.

Subsidiene til Berlin ble gradvis redusert, og i 1995

fjernet helt. Og mens innbyggertallet har stagnert, har arbeidsløsheten skutt i været. I 1990 var den 8 prosent, i dag er den på 19 prosent. Berlin er og har vært en dyr by å drive; den har tre universiteter, to operaer og to store biblioteker. Altfor mange har arbeidet i forvaltningen, og i 2001 ble administrasjonen slanket og antall bydeler redusert fra 23 til 12. Blant annet ble det belastede bohemstrøket Kreuzberg sammenføyd med et av de arkitektonisk sett mest markante distriktene i øst, nemlig Friedrichshain.

Konkurrerer om ledelsen

Den lange delingen av Berlin har gjort den til en by uten et naturlig sentrum. I Vest-Berlin var Kurfürstendamm, eller Ku'damm, hovedgaten. Den er fremdeles en viktig handle-

gate, men uinteressant som bilde på Berlins unike stemning.

Under den Linden, Øst-Berlins hovedgate, ligger sentralt til ved Brandenburger Tor i bydelen Mitte, men er etter manges mening uegnet som konkurrent – den er for bred og domineres av for mange offentlige bygninger.

Allikevel ligger Mitte, som på gamle kart ser ut som et østtysk jafs inn i Vest-Berlin, ypperlig til. Den er nære mange attraksjoner, som Brandenburger Tor, Riksdagen og Palast der Republik. Like over elven ligger den renoverte Alexanderplatz, kjent fra Alfred Döblins uøddelige Berlin-roman «Berlin Alexanderplatz».

Sydover fra «Alex» kan en gå Karl-Marx-allee i Friedrichshain og beundre det fi-

neste østtysk arkitektur kunne skape, og videre over Oberbaumbrücke inn i det pittoreske kunstner- og innvandrerstrøket Kreuzberg, som lå i vest. En annen rute sydover fra Unter den Linden er langs den snorrette Friedrichstraße ned mot Checkpoint Charlie.

En annen kandidat ligger lenger nord i gamle Øst-Berlin, nemlig strøket Prenzlauer Berg, som ligger på det ellers så paddeflate Berlins eneste lille høyde. «Prenzlberg» var tidligere kjent for å huse opposisjonelle gjennom i DDR-epoken, og er i dag så full av hippe filmfolk at sentrale Kastanienallee fikk tilnavnet «Casting-allee».

Østtysk revansj

Da jeg var i Berlin rett før jul i 1989, i et sjeldent øyeblikk av verdenshistorisk teft, så jeg

«Ikke en gang ordningene som var best i øst, ble tatt vare på»

LENA SCHULZ ZUR WIESCH,
BYFORSKER

som i et speil en gruppe med «høflige pønkerer» i Øst-Berlin som demonstrerte imot gjenforeningen. De sto på en ellers folketomt plass i vintermørket, med lange stenger med kålhoder festet på toppen.

Pønkerne var musestille, men det var lett å forstå at sinnet rettet seg mot Vest-Tysklands kansler Helmut Kohl – en av de mest euforiske fortalere for gjenforeningen – og mot hans løfte om «blühende Landschaften» – blomstrende landskap – som i noen grad slått tilbake på ham selv.

Løftene er ikke innfridd. Så langt har gjenforeningen kostet utrolige 1,4 billioner Euro, og politikernes ønske om å viske ut sosiale skillelinjer like raskt som man jevnet Muren med jorden, har vært nærmest mislykket. Ikke bare fordi den økonomiske snuoperasjonen viste seg for tung, men også fordi Murens 30-årige tvangsatskillelse skapte andre skillelinjer som var mindre synlige for øyet.

Da Muren falt, ble Øst-Tysklands grunnlov opphevet etter fem måneder, og et halvt år senere opphørte hele staten å eksistere. Propagandamaskinen DDR ble slukt med hud og hår, og de kritiske røstene som krevde langsommere sted, ble ikke hørt. Nå 16 år etter har euforien stillet, og østtyskerne har fått sin sentimentale revansj i form av det kulturelle fenomenet ostalgi, som nådde sitt kommersielle høydepunkt med filmen «Good Bye Lenin!» fra 2003.

Mer enn nostalgi

Ostalgi har gitt et oppsving for symboler og produkter som var populære i DDR, som folkebilene Trabant. Mer kjent her hjemme er barne-TV-figuren Jon Blund, men aller størst ble imidlertid savnet etter de såkalte «Ampelmännchen», figuren i trafikkløysene i Øst-Berlin, som i likhet med så mye annet ufølsomt ble utradert fra bybildet.

Denne ivrige lille grønne – og røde – mannen er blitt selve symbolet på østalgi, og er nå på vei til å gjeninnføres over hele byen. Turister i Berlin jakter på uniformsluer med kommuniststjerne og t-skjorter med DDR-flagget, og matvarer med merket «Hergestellt in den Neuen Bundesländern» – laget i DDR – er på vei tilbake.

Fortsetter på side 20 ►

► Fortsetter fra side 13

– Alt i alt er disse beskjedne symbolske kampene, enten det dreier seg om små konsumvarer eller bygninger og statuer, en reaksjon på at sammenslåingen i øst ble følt som en annekasjon, sier byforsker Lena Schulz zur Wiesch, som mener ostalgien er uttrykk for mer enn sentimentalitet:

– Ikke en gang ordningene som var best i øst, ble tatt vare på. I øst fikk barna tilbud om barnehageplass fra de var bare noen måneder gamle, mens det i vest var fra treårsalderen. Derfor var 95 prosent av kvinnene i DDR i arbeid, men allikevel ble ordningen avvirket til fordel for den vesttyske.

Kan spøke med forskjeller

Det var klærne, og særlig de dårlige skoene, som gjorde det lett å se forskjell på folk vinteren 1989–90. I dag kan en helst merke forskjellen mellom Ossis og Wessis gjennom dialekten. Det hersker fremdeles en viss gjensidig skepsis:

Ossi'ene føler typisk at de blir sett ned på, mens Wessi'ene kan mene at de får for mye økonomisk støtte i øst. Denne vedvarende forskjellen har fått et vennligsinnet, symbolsk uttrykk ved den vakre Oberbaumbrücke som skiller de omtalte bydelene Friedrichshagen og Kreuzberg, fra gamle øst og vest.

Her møtes Ossis og Wessis hvert år i august for å kaste råttene tomater og vannposer på hverandre mens de roper at de aldri kan bli én. Denne «Spaßaktion» er imidlertid ikke rettet mot de som tomatene måtte treffe, men mot myndighetenes sammenslåing av bydeler.

– Utdatert skille

Peter Brock, redaktør i den lokale nyhetsavdelingen i Berliner Zeitung, drar litt på det når jeg ber ham utbrodere forskjellene mellom øst og vest. Han mener forskjellene stort sett besto i rundt ti år, men at de senere er blitt kraftig nedtonet.

– I noen bydeler i øst bor det definitivt bare øst-berlinere i og innvandrere, og det finnes områder i vest som ingen fra øst har hatt råd til å flytte inn til. Likevel kan dette fenomenet også ses på på andre måter: I dag er en av seks husholdninger i Berlin avhengig av trygd, og 140.000 jobber er gått tapt de siste 16 årene – i en sånn situasjon er skillelinjen mellom fattig og rik viktigere, mener Brock.

Dessuten er det klare generasjonsforskjeller i for eksempel boligmarkedet: I Marzahn, Lichtenberg og Pankow i øst bor det nå svært mange eldre, men det er også et stort problem for gårdeierne der at flere leiligheter står tomme. Det er mange i 20- og 30-årsalderen som har flyttet vestover, mens noen i 50-årene har reist lenger øst, ut av byen.

Det er i disse tømte bydelene at nazismen får slå rot blant de få unge som fremdeles bor der.

Peter Brock mener viser også til at bydelene i skjæringen mellom det gamle øst og vest, som Prenzlauer Berg, Mitte og Friedrichshagen, har forandret seg mest siden 1989.

– Her bor det svært mange innflyttere, særlig fra gamle Vest-Tyskland,

men også unge fra øst. Men i statistikken blir de regnet som øst-berlinere uansett, om de så skulle være fra Frankfurt og Moskva.

Tyrkerne dominerer

Det er ikke blitt noe av masseinnvandringen som man forventet i forbindelse med den store EU-utvidelsen østover, men Tyskland har en spesiell lov der statsborgerskap blir bestemt av blodet og ikke jorden (ius sanguinis). Dette betyr at alle som har tyske forfedre kan få tysk pass.

Dette er det mange polakker og russere («Volgatyskere») som har benyttet seg av, og reiser man langt inn i det gamle Øst-Berlin, er det nesten like vanlig å høre russisk på S-bahn i øst som det er å høre tyrkisk på gaten i Kreuzberg.

Av alle ikke-vestlige innvandrere er det tyrkerne som setter mest preg på dagens Berlin. I Kreuzberg er omtrent én av tre av tyrkisk avstammning, og det er blitt et godt område for dem å bo i. De har bygget opp en sterk infrastruktur, og har mange tjenester, som lege- og advokathjelp, tilgjengelig på deres eget språk. Det er tross alt blitt bygget opp en aksept for dem i Vest-Berlin, noe de ikke forventer i øst, der rasismen er sterkere.

En strek på bakken

Jeg husker at jeg selv håpet at mest mulig av Muren i sentrum skulle kunne bevares, med åpninger for trafikk og bevegelse, men i tyskerens hat mot det kunstige skillet fantes det ikke rom for kaldkrigs-sentimentalitet, og Muren ble raskt jevnet med jorden.

Den observante Berlin-turist kan imidlertid legge merke til en dobbelt linje med brostein på bakken, en strek i asfalten som er trukket opp på strategiske steder, med inskripsjonen «Berliner Mauer 1961–1989». Forfatteren Dag Solstad har bosatt seg midt i Kreuzberg, og har som selvutnevnt Ossi uttalt at Murens fall ikke var noen gledens dag for ham. Slik kan han skrive om Berlin i den selvbiografiske romanen «16.07.41» fra 2002:

«Fire riker har gått under på 80 år, alle med Berlin som hovedstad. Keiserriket. Weimar-republikken. Nazi-Tyskland. DDR. Alle rikene har satt sine spor, når det gjelder nazi-Tyskland mest i kraft av det som er jevnet med jorda. I førti år var Berlin en delt by. Det som ble Berlin, hovedstad i DDR, var det meste av det gamle, sentrale Berlin. [...] Under DDR overlevde keiser-tidens Berlin. [...] Men ikke Slottet. Der dukket Palast der Republik opp, som nå er reiserstedet, hudflettet og en skjensel. Berlin savner Slottet. Berlin blir aldri Berlin igjen uten Slottet, den enorme koloss, som var sentrum for de store preussiske seiersparader. [...] Men det kan ikke bygges opp igjen. Det blir bare papp. Noe er borte, og vil for alltid bli et hull i byens metafysikk, i likhet med Rikskanselliet og den dertil hørende bunker. Det må bare være så.» (s. 47–48).

Selv kan jeg tillegge at fjerningen av Muren tilsynelatende har etterlatt et lignende «hull i byens metafysikk». Dette er et hull fullt av tvil. Men slikt har en lært å leve med i Berlin, som er en by der Zweifel er en kraft som optimistisk inviterer til en åpen framtid.

DEBATT

Etiske lønsoppgjør!

MILJØ

Det er alltid kjekt å sjå et ein ikkje er aleine i verda. Midt oppi tariffstriden er det fint å følge debatten som starta med Lem og Rønsen rundt 1. mai. I mitt eige fagblad Utdanning har det og vore lufta tankar om meir etiske lønsoppgjør. Tanken på å avstå frå reallønsauke og dermed forbruksvekst av etiske grunnar er ikkje ny. Det finst døme – om ikkje veldig mange – på at fagorganiserte kollektivt har avsett kjøpekraftveksten sin til velferdstiltak i inn- eller utland. Det er nok fleire som tek ut lønsveksten i form av redusert arbeidstid, som på nokre vilkår og er eit miljøvenleg alternativ.

Felles for slike tiltak er 1) framhald av vanleg lønskamp så ikkje produktivitetsauken berre *tilfell arbeidsgrvarane*, men så 2) overføra heile eller delar av reallønsauken til *betre formål enn privatforbruk*. Dette blir ei overskridande verken-eller-løysing i beste Galtung-ånd. Antikapitalistar kan i tillegg merka seg at tiltaket undergrev veksten i nasjonal-økonomien, og dermed i større skala fører til depresjon og samanbrot. I motsetnad til konvensjonell lønskamp som er ein absolutt *føresetnad* for kapitalismen, med mindre det går heilt over styr, og det har det som kjent aldri vore i nærleiken av enno.

Eg omgåast lærarar. Dei innser at auka kjøpekraft ikkje gjer oss lukkelegare enn i 1990. Dei meiner juhandelens har gått for langt, og alle kjenner til klimaeffekten av forbruket sitt. Lærarane synest shopping, alkoholkonsum og glamour-ideal perverterer ungdomskulturen, som stakkars oss må demma opp for. Når det kjem til lønsoppgjør, er likevel skuleideala meir diffuse, sjølv for elles radikale og langsynte kollegaer.

For vår del er KS tariff-motpart, og dei representerer jo ikkje akkurat turbokapitalen i verda, så i vårt tilfelle kunne det sikkert vore etisk nok å la veksten bli verande i ein relativt fattig norsk kommunekasse framfor i eiga lommebok. Men det finst sjølvsagt *enno* betre formål utafor landets grenser, eller blant ideelle organisasjonar i Norge.

Tore Bergum,
adjunkt

torebergum@hotmail.com

«Tanken på å avstå frå reallønsauke og dermed forbruksvekst av etiske grunnar er ikkje ny»

Kronikk- og debattredaktør: Håkon Kolmannskog, epost: hakon.kolmannskog@klassekampen.no, tlf. 22 05 95 81.

Send innlegg til debatt@klassekampen.no eller på diskett. Vi tar ikkje imot innlegg sendt på faks eller i brev. Innsendaren si epost-adresse blir trykt under innlegget med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. Innlegg over 3000 teikn kan bli korta ned.

Klassekampen 11. mai

Frp på alvor – og hva så?

FRP

Jeg har med interesse studert Arbeiderpartiets dokumentasjon av Framskrittspartiets politikk, som blei utgitt for et par uker sia. Martin Kolberg har gjort et grundig og godt og helt nødvendig arbeid. Ingen som leser heftet «Frp på alvor» kan være i tvil om den trussel partiet representerer – ikke bare mot velferdsstaten, men mot all kollektiv fornuft.

Likevel sitter jeg igjen med en følelse av at den gode Kolberg – kanskje i frykt for å utfordre velgerne for sterkt – har valgt å gå utenom det som er aller mest urovekkende med Frp-bevegelsen. Kapitlet om innvandring og flyktningpolitikk viser rett nok at partiets politikk vil føre til enda større problemer med integrering, mer forskjellsbehandling og så videre. Men som vi veit, det er jo i virkeligheten mye verre enn som så – Frp er i ferd med å forpøste det norske samfunnet med sin fremmedfiendtlighet. Meningsmålinger viser at det er dette de nå vokser på!

Likevel sitter jeg igjen med en følelse av at den gode Kolberg – kanskje i frykt for å utfordre velgerne for sterkt – har valgt å gå utenom det som er aller mest urovekkende med Frp-bevegelsen. Kapitlet om innvandring og flyktningpolitikk viser rett nok at partiets politikk vil føre til enda større problemer med integrering, mer forskjellsbehandling og så videre. Men som vi veit, det er jo i virkeligheten mye verre enn som så – Frp er i ferd med å forpøste det norske samfunnet med sin fremmedfiendtlighet. Meningsmålinger viser at det er dette de nå vokser på!

Partiet og dets velgere synes å være helt uten følelse for minoritetsgruppens situasjon, og er blitt stadig mer plumpe og aggressive i sin dyrking av det etnisk norske. «Et samfunn uten etniske minoriteter er et samfunn i harmoni,» sa Carl I. Hagen i 1997. «Forskjellige raser, religioner og kulturer må ikke blandes hvis vi skal ha et harmonisk samfunn i Norge,» sa Per Sandberg i 2003 (se nettsidene til SOS Rasisme for mer av samme slag).

Det er slikt som i de fleste vesteuropeiske land ville bety politisk sjølmord. Bare ikke i Norge. Her blir man belønnet med vervet som Stortingets visepresident. Her kan Siv Jensen nesten uten reaksjoner også trække på vår egen urbefolkning. «Samer må lære norsk, og ikke samisk på skolen, slik at de kan komme seg opp og frem her i verden,» erklærte hun med sedvanlig frekthet for et par år siden.

Hagen slapp sågar unna med sitt utrolige utsagn at «vi kristne er veldig opptatt av barn» og så videre – til forskjell fra Muhammed som var ute for å gjøre dem til terrorister. For ikke å snakke om partiets valgbrosjyre fra i fjor, med